

EEN WEERTER SCHULDBEKENTENIS UIT HET JAAR 1668

DOOR P. DOMINICUS DE JONG O.C.R.

Het is bekend, dat na de Vrede van Westfalen in de Meierij van 's-Hertogenbosch de mannenkloosters brutootweg werden opgeheven en die der vrouwen slechts geduld, als zij maar geen novicen aannamen. Met het overlijden van de laatste geprofeste zuster kwam met het klooster ook het inkomen aan de Staat.

Zo aan de kant der ambtenaren als aan die der kloosterlingen slopen praktijken in, die in enkele gevallen een tot ondergang gedoemd klooster tijdelijk gered hebben.

De vrouwenkloosters zo binnen de Stad als in de Meierij verkeerden nagenoeg in gelijke omstandigheden.

Omdat de bevolking van deze conventen gering was en noodgedwongen handenarbeid verrichtte om te kunnen leven, zagen de ambtenaren niet zo scherp toe. Zij hebben de zusters het weinige bezit, dat hun nog restte, gelaten.

Door zulke conniventie aangemoedigd bleven de zusterskloosters in 't algemeen kandidaten voor het religieuze leven aannemen. Hiertoe stonden twee wegen open: een geheime en een openbare. In het eerste geval kregen de nieuwelingen namen van overleden zusters, zodat het voor buitenstaanders was alsof deze nog niet dood waren. In het tweede geval lieten zij het voorkomen alsof de kandidaten professie deden voor een klooster in het vrije gebied buiten de Generaliteit van Staats-Brabant om aldaar bij eventuele uitdrijving of bij inbeslagneming der onroerende goederen te kunnen worden opgenomen.

De dots van de aldus geprofeste zusters werden eveneens in het vrije op rente uitgezet of daar bestemd voor aankoop van gronden, die dan zogezegd eigendom waren van het klooster waarin de religieuzen bij voorkomende uitdrijving heetten te behoren.

Het Franciscanessenklooster Mariaschoot te Ommel, dat circa 1527 gesticht was door de gezusters Mariken en Jutken Joesten van de(n) G(h)oor, werd dus in 1648 niet opgeheven, maar tot uitsterven veroordeeld. Met deze wetenschap voor ogen begonnen de zusters maat-

regelen te nemen om op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn. Mariaschoot bleef novicen aannemen en zal daarbij waarschijnlijk de zo juist geschetste praktijk gevolgd hebben. Geen wonder dat in 1671 en in 1699 zeer gegronde klachten hierover naar Den Haag gingen, die echter niet de gewenste uitwerking hadden.

Hoe verstandig de zusters ook mogen geweest zijn om met hun geld buiten de Meierij te gaan, zij stelden zich daarentegen toch in een zeer lastig parket. Want de talrijke rentebrieven van over de grens uitgezette kapitalen, de met de dots der zusters aangekochte percelen in het Limburgse en de steun van verscheidene toegewijde weldoeners hebben het nu eenmaal niet kunnen verhinderen, dat hoewel de zusters in werkelijkheid niet arm waren, zij toch vaak armoede hebben geleden tot op 't nooddruftige toe.¹

Een slecht geconserveerde en bij een particulier te Weert teruggevonden rentebrief, werd ons in een transcriptie van P. Amideus van Dijk O.F.M. toegezonden, ten einde kennis te nemen van de inhoud van het stuk.

In deze schuldbekentenis van 12 april 1668 verklaart Gielis Verreijcken als burgemeester van de buitenij van Weert dat hij op 19 september 1662 uit handen van de zusters Jenneken Diericx van Moorsel uit Lierop en van Maria Abrahams Lucas uit Heeze een kapitaal van 1714 gl 5 st, Weerter koers, heeft opgenomen tegen een jaarlijkse rentevoet van $4\frac{1}{2}\%$. Na verloop van tijd is deze rente tot 4% en daarna tot $3\frac{1}{2}\%$ teruggebracht. Had 'n burgemeester (ten behoeve van de Stad) kapitaal opgenomen, dan bleef hij en eventueel zijn erfgenamen verantwoordelijk voor de aange-gane verplichtingen.

Wij Borghemeester der buijtinghen ende schepenen der Stadt ende Heerlijcheijt Weert doen conde ende/certificeren midts dese onse opene brieven wel ende deughdelijck ontfanghen te hebben van/ Jenneken Dierix² ende Maria Lucas³ de somme van een duijsent seven hondert vierthijen/guldens vijff stavers, Weerter weeringhe, diewelcke de voors. buijtinghen bij slot van reecke-/ninghe des Borghemeester Gielis Verreijcken⁴ in dato den negentijenden septembers twee ende/sectich aen den selven ten achteren ende te kort sijn gebleven belovende daervan jaerlix/te betaelen twee en seven-

tich guldens sestien [stuv]ers van interesse, te beginnen van dato/ deses tot effectuele affloessinghe toe die de buijtinge alle jaer sullen mogen doen, midts (?)/op Weerter mercktrecht, desen [onse] oirconde hebben wij schepenen voors. onsen stadt-/siegel [a]en desen brief gehanghen ende bij onsen secretaris doen onderteekenen; den/twelfden Aprilis 1668. [M. P]itten secret.⁹

Op heden den 15 October 1718 hebben de onderges. den jaerlijcksen interest der capitaale somme in den vorenstaende constitutiebrief gemelt vermindert op drie gulden thien stivers ten hondert. Toirconde neffens moderne borgemeester [ende] geswoordich eijgenhandigh onderteekent dato als boven den 15 October 1718.

Vaes Keulen als borgmeister en eigenaar⁶

Maes Gielis als ghekoo[se]n⁷

Geen Winsen⁸

Geurt Peter Pelsersz. (?)⁹

Achterzijde

Op heden den derden dagh der maintd Julij xvj^c sessentachtentigh heeft/d'Eerw. Moeder des Cloosters van Ommelen den jairlijxten interest de rente op d'andere sijde dese/naerder vermeldt vermindert ten advenant van vier guldens van yeder hondert.

T'oirconde/ dese neffens mij secretaris ten selven daege onderteekent. Suster Margriet Timmermans Moeder¹⁰

No 4

M. Pitten 50

Maart 1819

¹ Tekst genomen uit het hs.: O. L. Vr. van Ommel en het Klooster Mariaschoot.

² Suster Jenneken Diericx van Moorsel uit Lierop, geprofest te Ommel 22 April 1664, overleden 18 Mei 1719, oud 79 jaren, waarvan 55 geprofest. Zij was procuratessse en moeder geweest. (Memorieboek Mariaschoot).

³ Suster Maria Abrahams van Heese, geprofest 18 October 1661, overleden 28 Juli 1701, oud 70 jaren, waarvan 40 geprofest (Memorieboek Mariaschoot).

⁴ De burgemeesters van Weert zetelden van Allerheiligen tot Allerheiligen. Gielis Verrijcken was burgemeester in de jaren 1643-1644.

⁵ M. Pitten was als secretaris der Stad Weert beëdigd op 4 Juli, 1642.

⁶ Komt voor als burgemeester in 1718.

⁷ Komt voor als burgemeester in 1722.

⁸ Komt voor als burgemeester in 1715.

⁹ Komt voor als burgemeester in 1714.

¹⁰ Suster Margriet Timmermans van Esch, gedoopt 29 September 1627 als d. van Godefridus en Anna N.N., geprofest 10 Juni 1646, overleden 19 november 1698, oud 71 jaar, waarvan 52 geprofest, 3 jaar Moeder (1685-1688) en 7 jaar Ondermoeder (1691-1698) (Memorieboek Mariaschoot).